

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI POLSKIEGO TOWARZYSTWA GEOLOGICZNEGO W R. ADM. 1960/61

Compte Rendu des Travaux de la Société Géologique de Pologne en 1960/61

Sprawozdanie niniejsze obejmuje prace Zarządu Głównego oraz poszczególnych oddziałów Towarzystwa w okresie od walnego zebrania delegatów odbytego 7/IX 1960 r. na XXXIII Zjeździe Naukowym w Częstochowie do walnego zebrania w dniu 25/VI 1961 r., odbytego w czasie XXXIV Zjazdu w Sanoku.

A. Sprawy organizacyjne i finansowe

Okres sprawozdawczy był drugim i zarazem ostatnim rokiem trwania kadencji władz wybranych w 1959 r. na walnym zebraniu delegatów w czasie XXXII Zjazdu w Zakopanem. Pełna lista osób wchodzących w skład Zarządu Głównego i Głównej Komisji Rewizyjnej została podana w sprawozdaniu za rok ubiegły; w okresie sprawozdawczym władze Towarzystwa pracowały w nie zmienionym składzie. Zarząd Główny odbył 4 plenarne posiedzenia, na których dyskutowane były wszelkie ważniejsze sprawy Towarzystwa. W zebraniach tych brało udział 12—15 osób spośród 26 wchodzących w skład Zarządu. Duża stosunkowo absencja spowodowana była częściowo chorobami lub wyjazdami zagranicę poszczególnych członków Zarządu.

Bieżącymi pracami Towarzystwa kierowało jak i w roku ubiegłym Prezydium Zarządu odbywające zebrania mniej więcej raz na miesiąc. Sprawozdania z tych prac przedstawiane były na plenarnych zebraniach Zarządu Głównego. Prezydium Zarządu Głównego pełniło również nadal funkcje zarządu Oddziału Krakowskiego.

Oba pozostałe oddziały posiadały zarządy wybrane przez walne zebranie oddziałowe. Przewodniczącym Oddziału Warszawskiego był nadal prof. dr Ludwik Sawicki, sekretarzem mgr O. Juszkowiak. Zarząd odbył 5 posiedzeń, na których omawiane były sprawy organizacyjne oddziału, sprawy posiedzeń naukowych i spadku frekwencji na nich oraz wnioski przedkładane do Zarządu Głównego. W okresie sprawozdawczym odbyło się w Oddziale Warszawskim 13 posiedzeń naukowych, których wykaz podajemy w załączeniu. Przeciętna frekwencja na odczytach wynosiła 30 osób.

Pracami Oddziału Wrocławskiego kierowało Prezydium w składzie: Przewodniczący — prof. dr Henryk Teisseyre, sekretarz — mgr Julia Teisseyre i skarbnik — mgr M. Daniec. Zarząd odbył 4 posiedzenia. Niestety również w okresie sprawozdawczym nie udało się przełamać pewnych trudności organizacyjnych wyrażających się małą

aktywnością tego ośrodka, odbijającą się nawet w nieterminowym regulowaniu składek członkowskich.

Powstały w roku ubiegłym Komitet Organizacyjny ośrodka Towarzystwa w Szczecinie nie przejawiał w okresie sprawozdawczym bardziej ożywionej działalności. Natomiast bardzo szybko rozwinął się i zaczął działalność ośrodek w rejonie Jasło-Krosno. Grupa pracujących tam geologów związanych w przeważającej mierze z przemysłem naftowym zorganizowała 25. XI. 1960 r. z udziałem przewodniczącego Zarządu Głównego prof. dra Henryka Świdzińskiego i sekretarza mgra inż. J. Kotlarczyka zebranie, które powołało Komitet Organizacyjny Ośrodka pod przewodnictwem mgra P. Karnkowskiego. Komitet Organizacyjny uzyskał lokal, w którym powstał związek biblioteki naukowej z przekazanych przez bibliotekę centralną Towarzystwa ok. 400 książek i czasopism oraz zorganizował 5 zebrań naukowych, kilka odczytów popularnonaukowych i jedną wycieczkę geologiczną w Karpaty przemyskie¹.

Z końcem okresu sprawozdawczego grupa geologów zamieszkałych w Gdańsku zwróciła się do Zarządu Głównego z inicjatywą utworzenia ośrodka Towarzystwa w Trójmieście.

Inicjatywa geologów z ośrodka naftowego Jasło-Krosno i z Wybrzeża świadczy o słuszności starań Zarządu o rozszerzenie kręgu członków Towarzystwa i utworzenie ośrodków czy oddziałów na tych terenach Polski, w których skupiona jest znaczniejsza liczba geologów nie związanych dotąd z naszymi pracami.

Z końcem okresu sprawozdawczego Towarzystwo posiadało 8 członków honorowych i 781 członków zwyczajnych. Lista członków wydrukowana została w 1 zeszytce XXXI tomu Rocznika PTG. Niestety wskutek błędnej korekty wkradło się do niej szereg pomyłek, za które zainteresowanych przepraszamy.

Zmiany w składzie członków w ciągu roku przedstawiały się następująco:

	Kraków	Warszawa	Wrocław	łącznie
stan na 4. IX. 1960	420	262	90	772
przybyło	25	26	—	51
ubyło	22	20	—	42
stan na 7. VI. 1961	423	268	90	781

W okresie sprawozdawczym geologia polska i nasze Towarzystwo poniosły ciężką stratę przez śmierć dwu wybitnych geologów naftowych, nestora geologów polskich członka honorowego PTG prof. dra Konstantego Tołwińskiego i prof. dra Józefa Zwierzyckiego, profesora Uniwersytetu Wrocławskiego. Życiorysy ich podajemy w obecnym zeszycie Rocznika.

Zarząd kontynuował akcję silniejszego związania członków Towarzystwa z jego pracami. Został rozszerzony dział informacyjny w rozsyłanych

¹ W wyniku pozytywnej oceny tej działalności Walny Zjazd Delegatów PTG w Sanoku powołał nowy Oddział Ziemi Rzeszowskiej z siedzibą w Sanoku.

do członków komunikatach, opracowano projekt regulaminu i zgromadzono fundusz na nagrody naukowe im. L. Zejsznera oraz zorganizowano z okazji 40-lecia istnienia PTG akcję darmowego rozdawnictwa książek naukowych. Jak podawaliśmy w ubiegłorocznym sprawozdaniu, w związku z wiadomościami o kierowaniu na przemiał znacznych ilości nie rozsprzedanych publikacji naukowych Zarząd wystąpił do Ministra Kultury z propozycją przekazania tych wydawnictw instytucjom i towarzystwom naukowym. W sprawie tej ukazało się również kilka artykułów w prasie. Efektem starań Towarzystwa i akcji prasowej było przekazanie do dyspozycji środowisk naukowych bardzo znacznej ilości różnych publikacji. Polskie Towarzystwo Geologiczne w porozumieniu z Centralą Księgarską w Warszawie zorganizowało przejęcie dla szeregu krakowskich instytucji i zakładów geologicznych i archeologicznych około 8 200 książek. Z cyfry tej Towarzystwo uzyskało ok. 6 000 książek wartości katalogowej 100 000 zł. Każdemu z członków Towarzystwa, który posiadał opłacone składki członkowskie za rok 1961, przysługuje prawo otrzymania bezpłatnie spośród uzyskanych wydawnictw, 10 interesujących go publikacji. Wobec pewnego opóźnienia w dostawie książek rozdział ich nastąpił już po Zejeździe w Sanoku w początkach jesieni 1961 r.

Należy podkreślić, iż starania Zarządu spotykały się z poparciem ogółu członków Towarzystwa, co wyraziło się między innymi w znacznym wzroście wpływu składek członkowskich. Wzrósł on z kwoty 56 704,70 zł w r. 1960, do 63 133,89 zł. w r. 1961.

Stan gospodarczy Towarzystwa przedstawia załączone do sprawozdania zestawienie budżetowe za rok 1961. Jak podawaliśmy w sprawozdaniu za poprzedni rok zamieszczamy zestawienia budżetowe za okresy roczne, jest to bowiem zgodne ze sprawozdaniami sporządzanymi przez Towarzystwo dla PAN oraz daje pełny i porównywalny obraz działalności finansowej Towarzystwa w jednakowych okresach czasu. Finanse Towarzystwa oparte były przede wszystkim na dochodach ze składek członkowskich oraz dotacji otrzymywanej przez PAN. Dotacja ta została zwiększona w związku ze wzrostem kosztów druku Rocznika z kwoty 428 661 zł w r. 1960 do 456 970 zł w r. 1961. W wydatkach najpoważniejszą pozycję stanowią koszty działalności wydawniczej, które wyniosły 330 062,95 zł.

Ze spraw organizacyjnych, których nie udało się załatwić ustępującemu Zarządowi, najważniejsze są: opracowanie nowego statutu oraz zrealizowanie uchwały o przyznawaniu nagród za prace naukowe. W tym ostatnim przypadku na przeszkodzie stanęły trudności w ostatecznym ustaleniu regulaminu nagród.

B. Działalność naukowa

Doroczny Zjazd Naukowy był organizowany przez Komitet pod przewodnictwem prof. dra Stanisława Wdowiarza. Zjazd odbył się w Sanoku w dniach 25—28. VI. 1961. Wzięło w nim udział 251 osób, w tym 17 gości zagranicznych z Bułgarii, Czechosłowacji, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Rumunii i ZSRR. Szczegółowe sprawozdanie z przebiegu Zjazdu podajemy osobno.

Zebrania naukowe odbywały się w okresie jesienno-zimowym we wszystkich trzech oddziałach oraz od ukonstytuowania się Komitetu Organizacyjnego w ośrodku Jasło-Krosno. W okresie sprawozdawczym zorganizowano 54 posiedzeń naukowych. W Krakowie odbyły się 22 ze-

brania, w których ogółem wzięło udział 850 osób, w Warszawie 13 zebrań z udziałem 440 osób, we Wrocławiu 14 zebrań z udziałem 426 osób i w Jasle 5 zebrań. Na odczytach referowano bądź oryginalne prace naukowe prelegentów, bądź też obserwacje poczynione w czasie wyjazdów zagranicznych i kongresów międzynarodowych.

Biblioteka Towarzystwa, będąca jednym z najpoważniejszych księgozbiorów geologicznych w Polsce, powiększała się nadal, a z jej dubletów rozpoczęto kompletowanie filialnego księgozbioru w Jasle.

Stan księgozbioru centralnego przedstawia się następująco:

a) czasopisma	stan na 31. XII. 1960	— 6 530 t.
	„ „ 31. XII. 1961	— 6 968 t.
	przybyło	438 t.
b) wydawn. zwarte	stan na 31. XII. 1960	— 2 607 egz.
	„ „ 31. XII. 1961	— 2 875 egz.
	przybyło	268 egz.

Wykorzystanie księgozbioru przedstawiało się następująco:

ilość wypożyczonych książek	766
„ wypożyczających	142
„ czytających na miejscu	290

W okresie sprawozdawczym zakupiono 2 nowe szafy dla biblioteki oraz oprawiono 64 tomy.

C. Działalność wydawnicza

Okres sprawozdawczy był drugim już rokiem prowadzenia działalności wydawniczej bezpośrednio przez PTG.

Pomimo szeregu trudności, o których pisaliśmy w poprzednim sprawozdaniu, ta forma realizacji wydawania Rocznika okazała się całkowicie wykonalna, a co więcej może mieć nawet duże znaczenie dla dalszego rozwoju organizacyjnego Towarzystwa. Wydawanie Rocznika na własny koszt i ryzyko zmusiło władze PTG do rewizji niektórych przestarzałych poglądów organizacyjnych oraz do rozwinięcia inicjatywy w kierunku zapewnienia wydawnictwu podstaw finansowych. Po rozważeniu wszelkich możliwości Zarząd uznał, że podstawy takie dać może jedynie oparcie Rocznika w większej niż dotychczas mierze na rozprowadzaniu nakładu między członków Towarzystwa, a co za tym idzie na rozszerzeniu ich kręgu. Jak wynika z poprzednich części sprawozdania, Towarzystwo zrobiło w tym zakresie poważny krok naprzód. Do zapewnienia jednak pełnej równowagi finansowej Rocznika konieczne jest zwiększenie liczby członków Towarzystwa opłacających składki do co najmniej 900 osób. W tym też kierunku powinny pójść starania przyszłych władz Towarzystwa.

W okresie sprawozdawczym dodatkową trudność finansową w zakresie wydawnictw stanowiła zwyżka cen druku. Pokryto ją częściowo ze zwiększonych wpływów ze składek członkowskich, a w znacznej części ze specjalnie na ten cel udzielonej dotacji PAN.

Pomimo poważnej choroby redaktora prof. dra Franciszka Biedy, udało się utrzymać wydawanie Rocznika bez poważniejszych opóźnień. Ukazały się w okresie sprawozdawczym zeszyty 2—4 tomu XXX Rocznika zawierające 15 prac oraz oddano do druku zeszyt 1 tomu XXXI. Dalsze zeszyty tego tomu zostały przygotowane do druku. Stało się to

możliwe dzięki ofiarnej pracy sekretarza redakcji, dr St. Gerocha i współpracującego z nim zespołu.

Dzięki punktualnemu wydawaniu poszczególnych zeszytów i utrzymywaniu już od kilku lat stałej objętości Rocznika (ok. 50 ark. druku) stało się możliwe uzyskanie zgody na uznanie tego wydawnictwa za periodyczne. Pozwala to na przyjmowanie nań prenumeraty, lecz jednocześnie nakłada na Towarzystwo obowiązek utrzymania nadal stałej objętości tomów i terminowości ukazywania się poszczególnych zeszytów.

W wydawaniu Regionalnej Geologii Polskiej nastąpiła przerwa spowodowana niedostarczeniem przez autorów opracowań do tomu „Śląsko-Krakowskiego”. Najprawdopodobniej najbliższym tomem, którego opracowanie zostanie ukończone, będzie tom „Świętokrzyski”, którego redakcję po śmierci prof. J. Samsonowicza Zarząd powierzył drowi Czesławowi Zakowi.

D. Współpraca międzynarodowa

Kontakty zagraniczne Towarzystwa wyrażały się nadal przede wszystkim wymianą publikacji naukowych z szeregiem instytucji i wydawnictw zagranicznych. Liczba instytucji, z którymi Towarzystwo prowadzi wymianę wydawnictw, rozszerzała się nadal i osiągnęła z końcem okresu sprawozdawczego cyfrę 350 z około 50 krajów europejskich i pozaeuropejskich. Biblioteka Towarzystwa w tym okresie otrzymała w ramach wymiany 457 tomów czasopism i 206 tomów wydawnictw nieperiodycznych.

Zarząd Główny na dwu posiedzeniach rozważał możliwości i formę włączenia się naszego Towarzystwa do akcji ułatwień w wyjazdach zagranicznych, zainicjowanej przez Towarzystwo Geologiczne w NRD. Zarząd zapoznał się z materiałami i szczegółowym projektem organizacji tej akcji, przygotowanym na konferencji przewodniczących towarzystw geologicznych krajów demokracji ludowych, odbytej w Berlinie w czerwcu w 1960 r. Projekt ten został uznany w zasadzie za korzystny i możliwy do realizacji i Zarząd upoważnił przewodniczącego prof. dr Henryka Świdzińskiego do finalizacji rozmów w tej sprawie na konferencji przewodniczących towarzystw geologicznych w Bratysławie w 1961 r.

O ożywieniu kontaktów międzynarodowych Towarzystwa świadczy również liczny udział w zjazdach naukowych geologów z Bułgarii, Czechosłowacji, NRD, Rumunii i ZSRR.

E. Współpraca Towarzystwa z władzami i organizacjami naukowymi w kraju

Współpraca z Polską Akademią Nauk, której Towarzystwo podlega, układała się w okresie ubiegłym jak najlepiej. W związku z trudną sytuacją finansową, w jakiej znalazły się wydawnictwa PTG na skutek zwyczajki cen druku, Akademia przyznała dodatkowe dofinansowanie na ten cel w kwocie 35 000 zł a punktualne przesyłanie wszelkich sprawozdań i ankiet wymaganych przez władze Akademii zyskało Towarzystwu opinię jednego z najsprawniej działających.

O zwiększeniu zainteresowania pracami PTG również w innych re-

sortach świadczyć może przystąpienie na członków Towarzystwa szeregu czołowych osób z resortów geologii, górnictwa i hutnictwa. Również w dorocznych zjazdach PTG bierze z reguły udział szereg przedstawicieli zainteresowanych resortów.

Kilka ze spraw dyskutowanych na walnych zjazdach Towarzystwa a dotyczących ogółu geologów doczekało się w ostatnim okresie pozytywnego załatwienia. Należy tu przede wszystkim sprawa nauczania geologii w szkołach średnich. Zarząd PTG został powiadomiony przez Ministerstwo Szkolnictwa, iż w nowym programie geologia zostanie wprowadzona do nauczania. Otrzymałszy szczegółowy program w tym zakresie przekazał Zarząd prof. E. Passendorferowi i prof. K. Maślankiewiczowi celem przekonsultowania. O pozytywnym skutku przeprowadzenia akcji w sprawie zaniechania przemiału książek naukowych pisaliśmy już w innej części sprawozdania.

Stanisław Czarniecki